

AANDACHT VOOR: DE GEELBUIKVUURPAD

Zeg dat wel, eindelijk is er aandacht voor de geelbuikvuurpad. Na vele jaren in conceptfase te hebben verkeerd is nu dan toch eindelijk het soortbeschermingsplan geelbuikvuurpad uitgebracht (gecombineerd met de vroedmeesterpad). Daarmee is er dus ook eindelijk officiële aandacht vanuit de overheid voor deze soort, die de twijfelachtige eer te beurt viel om als enig amfibie als 'ernstig bedreigd' op de rode lijst te staan. De geelbuikvuurpad is niet alleen qua voorkomen een bijzonderheid, maar ook zeker qua leefwijze. Vandaar dat ook wij hem op deze plaats extra aandacht geven.

Situatie in Nederland en Europa

De geelbuikvuurpad is een soort van Midden- en Zuid-Europa (uitgezonderd Spanje/Portugal). In Zuid-Limburg bereikt hij de noordwestgrens van zijn areaal. Het is een warmteminnende soort uit heuvelachtige landschappen. Van origine is hij een bewoner van overstromingszones van heuvelandbeken en natte graslanden bij bronbeken. Met andere woorden; zeer dynamische biotopen waar continu nieuwe natte plekken ontstaan. Juist deze tijdelijke ondiepe wateren vormen het natuurlijke voortplantingsbiotoop van de geelbuikvuurpad. Door toedoen van de mens zijn dergelijke situaties grotendeels verdwenen, maar werden tevens vervangende voortplantingsbiotopen geschapen in de vorm van met water gevulde karrensporen, kaalgevreten veedrinkpoelen en natte plekken in weilanden. Nu dergelijke biotopen ook overal aan het verdwijnen zijn rest hem nog slechts enkele dagbouwgroeves en natuurreservaten met hoge poelendichtheden waar hij zich kan handhaven.

Momenteel zijn er in Nederland zo'n vier locaties waar zich nog een aantal individuen ophouden. Slechts op één plek kun je, met enkele tientallen volwassen dieren, nog van een populatie spreken. Verder zijn er in het recente verleden op een aantal plekken in het mergelland nog wel wat losse individuen aangetroffen. Of het in deze gevallen om uitzettingen gaat of om zwerfende dieren is nooit helemaal duidelijk.

In het gehele noordwestelijke deel van zijn verspreidingsgebied (België, Frankrijk en Duitsland) staat de geelbuik er al niet veel beter voor dan in Nederland. In België is hij waarschijnlijk zelfs al uitgestorven.

Waar kun je hem vinden

Voor de ontwikkeling van de eieren van geelbuikvuurpadden is een relatief hoge watertemperatuur nodig. Geschikt voortplantingsbiotoop bestaat dan ook uit ondiepe en onbegroeide wateren. Doordat deze wateren snel

uitdrogen zitten er geen predatoren in die het op de larven hebben gemunt, zoals roofinsecten (bijv. libellenlarven), vis of salamanders. Om zelf geen slachtoffer te worden van uitdroging, vindt de ontwikkeling van ei naar gemetamorfoseerd padje in hoog tempo plaats. Binnen acht weken kruipen de jonge padjes op de oever!

De volwassen dieren worden ook wel in wat meer begroeide en diepere wateren gevonden, maar deze worden zelden of nooit voor de voortplanting gebruikt. De wateren zijn altijd gelegen in een heuvelachtige omgeving met hellingbossen op leemgrond, en vaak een hoge dichtheid aan wateren in de nabijheid. Overwintering vindt plaats in de bodem in het hellingbos of in spleten tussen de mergelblokken.

Monitoring

De geelbuikvuurpad is overdag actief en houdt zich voornamelijk op langs de oevers van het water. Gedurende het hele voorjaar en zomer produceren de mannetjes daar hun zachte roep: Unk...Unk... De eitjes worden in kleine trosjes afgezet op plantendelen die in het water liggen of groeien, grashalmen, stokjes en dergelijke. Maar aangezien het water waarin de eitjes gelegd worden vaak nogal troebel is (karrensporen), zijn ze niet altijd eenvoudig te vinden. De beste manier om geelbuikvuurpadjes te monitoren is dus simpelweg op zonnige zomerdagen het water en de oevers af te zoeken naar volwassen dieren en juvenieltjes. Ze zitten dan graag precies aan de rand van het water, met de voorpootjes op het droge.

Unkenreflex

Met de term 'Unkenreflex' wordt het gedrag van vuurbuikpadden (Unkes) aangeduid, dat ze vertonen wanneer ze op het land in het nauw gedreven worden. Ze houden dan de handen voor de ogen en vouwen ook de achterbenen omhoog,

waarbij ze de rug zodanig krommen dat deze helemaal hol wordt. Dit heeft tot gevolg dat de gele en zwarte vlekken op de buik zichtbaar worden. Dit zou afschrikwekkend op predatoren moeten werken. Bij mensen werken de handjes voor de ogen vooral op de lachspieren: "Ik zie het gevaar niet, dus het gevaar zal mij ook wel niet zien"! Toch is het afschrikwekkende signaal niet helemaal voor niets. Bij mensen die er gevoelig voor zijn kan het huidgif van de geelbuikvuurpadden tot allergische reacties leiden.

Bescherming

Het aanleggen van poelen blijkt voor de geelbuikvuurpad weinig effect te hebben gehad. Poelen raken snel begroeid en zijn daarmee voor deze dieren niet geschikt voor voorplanting. De specifieke voorkeur voor ondiepe onbegroeide wateren vereist een andere aanpak. Als

noodmaatregel is nu gekozen voor een kunstmatige, maar ogenschijnlijk succesvolle oplossing. Een vrij grote betonnen bak wordt in de bodem ingegraven en gevuld met lemig zand die een modderig oppervlak heeft van met water gevulde ondiepe kuilen. Door regelmatig (iedere twee jaar) het oppervlak met een kraan om te woelen, blijft het pioniersstadium gehandhaafd en, met de zegen van wat regen, een voortplantingsbiotoop gegarandeerd. 2000 Was het eerste jaar dat deze voortplantingsbiotopen beschikbaar waren voor de padjes. En gelukkig hebben ze er volop gebruik van gemaakt. Er werden eitjes afgezet. En ook de ontwikkeling van de larve tot en met de metamorfose verliep succesvol.

Deze noodmaatregel zal moeten zorgen voor het aansterken van de populatie, maar uiteindelijk zal het aaneensluiten van leefgebieden, gecombineerd met het vergroten van de natuurlijke dynamiek daar in, de enige mogelijkheid zijn om deze soort blijvend voor Nederland te behouden. Het soortbeschermingsplan lijkt hierin te voorzien.

Het 'beschermingsplan vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad 2000-2004' kost fl 15,- en kan telefonisch worden besteld bij het Expertisecentrum LNV, onderdeel natuurbeheer (0317-474801), onder vermelding van bestelcode "R-38".

